СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XLI. Ч. 195. Джерзи Сіті, Н. Дж., середа, 23 серпня 1933. VOL. XLI. No. 195. Jersey City, N. J., Wednesday, August 23, 1933. THREE CENTS.

ПЕРШИЙ З'ЇЗД УКРАЇНСЬКИХ ПРОФЕСІОНАЛІСТІВ

СТЯГНУВ БАГАТО УЧАСНИКІВ І ПОРУШИВ ВАЖНІ СПРАВИ.

ШІКАҐО. — Дня 18 й 19 цього місяця відбувся тут перший з'їзд українських професіоналістів Америки й Канади.

Збори відкрив кап. І. Барабаш, витаючи делеґатів та підкреслюючи поважне число делегатів. Зібралося їх коло 50. Д-р Сіменс привитав з'їзд в імени Української Виставової Корпорації.

До президії до переведення з'їзду вибрано гр. Омара Е. Малицького, адвоката з Клівленду, як голову, а гр. С. Шумейка, адвоката з Нюарку, і панну Перестюківну з Ню Йорку як секретарів. До статутової комісії вибрано: адв. Ярему, адв. Панчука й адв. Малицького. До резолюційної комісії ввійшли: адв. Шумейко, адв. Смук і д-р Бодрук.

Перший відчит, який відчитано, прислав проф. Іван Боберський з Тржиц, у Югославії. Відчит говорив про **обовязки українського інтелігента в Америці й Канаді.** Відчит обнимав майже всі недостачі нашої інтелігенції в новім краю. Опісля всі бесідники покликувалися на нього. (Цей відчит видрукован в „Свободі". — Ред.).

Опісля відчитано відчит проф. В. Біберовича з Вінніпеґу під наголовком **Український професіоналіст.** (Буде друкований у цілости. — Ред.).

Д-р Лука Мишуга, редактор „Свободи", виголосив відчит на тему **Український професіоналіст як провідник.** Бесідник підкреслив, що професіоналіст мусить бути не грошоробом, але альтруїстом (чоловіколюбцем). Крім цього він мусить ще бути розумним провідником у своїй громаді.

Гр. Ярослав Чиж, редактор „Народної Волі", витаючи з'їзд від своєї організації, підкреслив потребу української організації інтелектуальних робітників, яка обєднувала би всіх без огляду на їх політичні чи релігійні переконання.

Д-р Скеґар говорив на тему: **Скільки нас?** Він переповів історію українського шкільництва в Канаді від повстання першої школи в 1903 році аж до теперішних часів. Він перейшов цілу лісту українських професіоналістів, яку зложив на основі кореспонденції й квестіонарів, подаючи при кождому назвищі, яку хто покінчив школу.

Д-р Яців з Віндсор, Онтаріо, говорив про потребу реклями наших професіоналістів серед чужих і своїх. Промова подавала багато фактичного матеріялу з багатого досвіду бесідника.

Т. Свистун, адвокат з Филаделфії, виголосив відчит на тему **„Наші національні завдання".**

С. Шумейко, адвокат з Нюарку, підніс потребу створення кляси журналістів, які могли би робити рекляму українському народови в американських газетах.

Панна Галя Гаврилюк з Вінніпеґу виголосила відчит на тему **„Наша жінка та її освіта".** Вона показувала на словах великих людей, що вони завдячували свій успіх або своїй матері або своїй жінці. Українська жінка мусить стати не тільки просвітителькою, але й Спартанкою, яка виховує діти на борців.

Гр. Микола Мурашко, голова Українського Народного Союза, зложив привіт від організації, висловлюючи притім надію, що інтеліґентні сили Америки обєднаються та обіймуть свого наймешого брата, як сказав Шевченко. „Як до вашої технічної науки — кінчив бесідник — буде ще здоровий розум, то наша будучність запевнена".

Д-р Кібзей витав з'їзд від українських лікарів. Проф. А. А. Ґрановський з Мінесотського університету підніс потребу наукового центру в Америці. Він зложив при нагоді подяку У. Н. Союзови за поміч у його студіях.

Пані Йонкер з Вінніпеґу зложила привіт від канадійських організацій. Д-р Потоцький з Дофін, Манітоба, витав з'їзд від канадійських медиків.

Відчити закінчено відчитом адв. Гуменюка з Торонто та приступлено до вибору заряду нової організації, **„Українське Професіональне Товариство"**, до якого ввійшли: О. Е. Малицький як предсідник, І. Яців і А. А. Ґрановський як заступники предсідника, д-р Ґ. Ґ. Скеґар як секретар, а С. Шумейко як касієр.

УРЯД СПОДІВАЄТЬСЯ СКОРОГО ПОКІНЧЕННЯ ВУГЛЕВОГО КОДЕКСУ.

ВАШИНҐТОН. — Адміністрація Краєвої Відбудови викінчує тепер кодекси для копалень мягкого вугля і для автомобілевого та шкіряного промислу.

ЗАДЕРЖКА В ПОЛАГОДЖЕННЮ КРАВЕЦЬКОГО СТРАЙКУ.

НЮ ЙОРК. — Остаточний поворот до роботи нюйорських кравців задержано через нове непорозуміння при виробленню умови. Джебери з околиці Ню Йорку не годяться на 10-процентову ріжницю між заробітною заплатою в Ню Йорку і заробітною заплатою в околиці.

ЕСТОНСЬКА ПРЕСА ІҐНОРУЄ ДЕРЖАВНИЙ УРЯД.

У відповідь на впровадження цензури для преси в Естонії газети перестали давати відомости про діяльність уряду й державних інституцій. Уряд цим заклопотаний. Думають, що він рішить знести цензуру на пресу, бо лише таким способом зможе зломити бойкот.

МУКИ СІМЛІТНЬОЇ ДІВЧИНКИ.

В Перемишлі покусав скажений пес 7-літню Марію Смоківну. Серед страшних мук перевезли Смоківну до окружного шпиталю. Стан нещасної жертви скаженини безнадійний. Смоківна є одна з цих жертв, які перед кількома тижнями покусав скажений пес. Її перевезли зараз до шпиталю, однак, як бачимо, не зважаючи на негайну поміч, не вдалося припинити поширення скаженини. Згаданий випадок викликав у місті пригноблюючє враження, бо число осіб, яких покусав пес, є більше і покищо не устійнено, чи всі вони піддалися лікуванню.

БІЛЕТИ ДО ТЕАТРУ ЗА... ХАРЧІ.

Театр ім. Жеромського у Варшаві (на передмістю Праґа) вирішив перевести в життя продаж білетів не за готівку, тільки за харчі, які оцінюватимуть згідно з ринковими цінами. 'Сир, яйця, ковбаса і т. п. малиб заступити гроші. Один варшавський часопис подає з цього приводу такий коментар: "Як бачимо, то і в Польщі заводяться на деяких „ярмарках мистецтва" постійні торги. Боюся — пише автор згаданого коментаря — що прийде час, коли якийсь добродій прийде до книгарні з ґарцем цибулі і буде намагатися виміняти її за найновіший твір літератури, що появився на книгарському ринку".

НАЙБІЛЬШЕ ЧИТАЮТЬ ЛЮДИ БІБЛІЮ.

Від кільканацятьох літ біблія — це одинока книжка, що виходить річно в найбільшому чакладі. Наприклад, у р. 1932 продано понад 10 міліонів примірників біблії. Це число постійно росте, як теж і число перекладів біблії. Досі біблію перекладено на 667 мов.

СКІЛЬКИ ВОДИ НА ЗЕМЛІ?

Океани займають 361 міліонів квадратових кільометрів, або 70 відсотків загальної поверхні землі, себто півтретя разу стільки, що суша. За найновішими помірами найбільшу глибину виказує Атлянтійський океан, що в багатьох місцях переходить глибину 3,500 метрів. Загальна маса води в океанах виносить за найновішими помірами 1,370 міліонів кубічних кільометрів. Колиб цю воду хотів хтось вляти до посудини, що малаби форму куба, то бік такого куба виносив би 1,110 кільометрів. Маси води на землі перевищають 11 разів маси суші.

ШПИГУН ПЕРЕД СУДОМ.

При замкнених дверях велася цими днями в окружному суді у Львові розправа проти селянина Петра Омеляна, літ 28, з Волиці Комарової біля Сокаля, обвинуваченого в шпигунстві. У висліді розправи присуджено Омеляна на 5 років тюрми.

СЕКТА „ЛЕОПАРДІВ".

Вже кілька років бореться бельгійська влада у своїй кольонії Конґо (Африка) з сектою „леопардів" (дійсна їхня назва „анітоси"), що терроризують мешканців тієї країни. Тайне це товариство складається з членів фанатиків, що ненавидять як білих так і всіх тубильців, котрі удержують з білими звязки. Кожного тубильця, що приязниться з білими, присуджує ця секта на смерть. Присуди виконують члени секти т. зв. „дері". Дері, якого призначують на ката, вбирає на голову маску, зроблену з дерева в постаті голови леопарда. Замісць одежі вбирає на себе леопардову шкіру. На руки вбирає рукавиці, закінчені гострими пазурами, що нагадують леопардові пазурі. Крім цього кожний такий виконавець має ще залізну палицю, закінчену характеристичною заковиною, що подібна до леопардової лаби. „Анітос" підкрадається нічю до мешкання своєї жертви, хапає її сталевими пазурами за карк, душить і перетинає жили. Після доконання вбивства вдаряє кілька разів палицею в землю, щоби залишити сліди леопарда.

Прихоплених „леопардів" вішають без суду на публичних місцях за кару догори ногами.

ГІДНЕ НАСЛІДУВАННЯ.

Священики жоківського деканату рішили на деканальних зборах дня 29 червня, що вживатимуть у листуванню з державними властями української мови. Рішено теж і сусідні деканати повідомити про таку постанову з закликом придержузатись її.

ЗОЛОЧІВСЬКА ЯЧЕЙКА КПЗУ З КОРШМИ ДО ТЮРМИ.

Золочівська поліція арештувала понад 40 членів КПЗУ — самих жидків, що від довшого часу сходились у Струтині, селі коло Золочева, в опущеній коршмі, де відбувалися виклади та були переховувані летючки.

РОЗСТРІЛ У СПИНУ.

Процес, який від двох тижнів провадили в Специї проти Сервіятія, італійського Лянрія, скінчився присудом смерти через розстріл у спину. Останній, пятий морд виконав Сервіяті на старшій жінці, яку заманив матримоніяльним оголошенням. Злочин, якого допустився Сервіяті, порушив цілу італійську поліцію. Сервіяті скрив покраяні члени тіла в куфрі, який він оставив у поїзді Специя — Неаполь. Поліція зловила злочинця. Його дружину, яку обвинувачували в співучасти, увільнили. Сервіяті прийняв присуд спокійно.

ЖИДИ МІЖ СОБОЮ.

Єрусалимська шляхта в Жовкві виявила рідку й небуденну відвагу. А саме дня 29-го червня влаштувала партія жидівського посла Жаботинського віче в жидівському домі з метою створити жидівського „сташельца" польської організації. Жаботинський, як відомо, не має великих симпатій поміж жидівським громадянством; це свого роду Жид Петя Певний. І коли прибув на віче якийсь „трефняк" та захотів забрати слово, прихильні Мойсеєві сини закричали його, а щоби той єрихонський крик було чути й на вулицю, вибили всі шиби в салі. Ображений Ірзаїль у своїй національній гордости поломив усю обстанову. Навіть стіни й куртину кинено на поталу войовничого Ізраїля. Шкоду обчислюють на кількасот долярів, яку покрито. З тою самою метою скликало жидівське товариство „Бріт Гакоґар" віче на день 5-го липня в українським Повітовім Домі. Вхід і салю обсадила поліція з гумовими палками. Приїхали зі Львова жидівські офіцири і пластуни. На салю впускали тільки певних „шабесгоїв", а з „правовірних" нікого.

„МАЛПИ СПОРТОВЦІ".

Велике промислове англійське місто Манчестер мало цими днями нову спортову сенсацію. Два вишколені шимпанси ґрали з собою ситківку (лон теніс), а кількатисячна публика закладалася між собою за грубі гроші, хто з цих шимпансів вийде переможцем. Ці два ситківарі, що змагалися між собою за мистецтво, називаються Тікі і Такі. Шимпансів вишколив за вкладом великого труду відомий світовий домптар, Казіс. Три роки тривав цей „малпячий тренінґ", заки Тікі і Такі набрали стільки техніки й орієнтації, що могли виступити публично. Згадані ситківкарі відносяться до свойого вчителя з великим привязанням і нагороджують його трирічний труд повним опануванням ґри в ситківку, заховуючи підчас ґри всі ситківкові приписи.

Підчас ґри публика, як подає англійська преса, так сміялася, що сміх чути було на кілька кільометрів довкруги площі. Казіс задумує обїхати з Тікі і Такі цілу Англію, а згодом і Америку, заробляючи, очевидно, на тому грубі гроші.

ОРИҐІНАЛЬНИЙ НАГРОБНИК УЧЕНОГО.

На віденському кладовищі відслонено оригінальний нагробник ученого фізика Больцмана, долота різьбаря Петручі. На памятнику вирито лише напис:

S—k log. W.

Є це найважніша формула теорії тепла, яку устійнив Больцман.

НЕ ПРИЙМАЮТЬ ДО ПРАЦІ.

У Жовкві тяжко будівельним робітникам знайти будьяку працю. Місцеві „стшельці" виступають скрізь проти наших і забирають працю. І так у військовому варстаті працюють три наші кравці: Ф. Ґалапас, Рудько і Шелюх. Цей останній інвалід без ноги. Всім вилобили працю, а на їх місце мають прийти військові.

МОСКВА РОБИТЬ ДІТЕЙ КОНФІДЕНТАМИ

ДІТИ МАЮТЬ СЛІДКУВАТИ ЗА ЖНИВАМИ И ДОНОСИТИ ВЛАДІ НА СВОЇХ БАТЬКІВ ТА НА ІНШИХ, КОЛИ ПОБАЧАТЬ, ЩО ХТОСЬ „НЕ ВИКОНУЄ" БОЛЬШЕВИЦЬКИХ ПЛЯНІВ.

МОСКВА (СССР).—Большевики створили „легкі кавалерійські бригади", що складаються з дітей до 16 років. Бригади ці мають слідкувати за тим, щоб селяни виконували точно завдання та прикази радянської влади й здавали державі збіже, якого від них вимагають большевики. Найбільше таких бригад зорганізовано на Кавказі та Україні, звідки большевики вивозять хліб до Московщини.

Большевицька преса з похвалою пише, що є багато дітей, які доносять навіть на своїх батьків, що немовби то їх батьки „заховують" збіже від влади й не здають державі в скількости, якої від них вимагається. Таких дітей-конфідентів радянська влада нагороджує новим убранням, або книжками. Діти старанно вишукують „кулаків", які „заховують" від влади своє збіже, чого в дійсности нема.

Дітей у віці від 6 до 10 років віку комуністична влада також зорганізувала в „бригади" й посилає їх на поле, щоб вони там збирали по-косовиці всі колоски, які впали на землю. Таким чином большевики сподіваються збільшити збір зерна, а також не допустити до того, щоб саме селянство визбирувало падалишне збіже для власного вжитку.

СЕЛЯНИ НЕ МОЖУТЬ ВИКОНАТИ БОЛЬШЕВИЦЬКИХ ПЛЯНІВ.

МОСКВА (СССР). — Ґазета „Ізвєстія" подає, що жнива на Україні проходять дуже кепсько. У липні на Україні було виконано лише 84.6% збіжевих плянів Москви. Але в серпні заповідається це виконання ще гіршим. За перших 5 днів серпня на цілій Україні було виконано лише 12.5% серпневого завдання збору врожаю.

В деяких районах, як наприклад у винницькому, справа стоїть ще гірше, бо там за ті самі пять днів виконано лише 5.4% завдання. Тимчасом у передовицях комуністична преса пише про успішні жнива та заперечує голод у Росії й на Україні.

ЗБЛИЖЕННЯ ПОЛЬЩІ З НІМЕЧЧИНОЮ.

ВАРШАВА (Польща). — Наскільки взаємовідносини між Польщею й Німеччиною поліпшилися, може бути певним показчиком те, що Польща дозволила кількасот німецьким автомобілям та сто літакам переїхати й перелетіти враз через данціґський коридор з Німеччини до Східної Прусії. Ці літаки й автомобілі направляються до Східної Прусії, щоб там узяти участь у святі єдности Східної Прусії з цілою Німеччиною.

За польсько-німецьким договором і Верзайським миром, Польща може перепускати через данціґський коридор лиш окремі автомобілі й літаки. Це перший раз від часу володіння Польщею цим коридором Варшава перепускає в більшій скількости німецькі літаки й автомобілі.

ЯПОНІЯ ПРОТЕСТУЄ ПЕРЕД ФРАНЦІЄЮ.

ТОКІО (Японія). — Уряд заявив протест проти того, що Франція захопила девять коральових острівців на Китайському морі. Японці кажуть, що ці острови вже давно фактично належали до Японії, бо там мешкали японські рибалки.

Японія говорить, що ці острови Франції потрібні не на те, щоби створити там бази для воєнних літаків та невеличких боєвих кораблів.

ЖОВТА РІКА ВЖЕ БІЛЬШЕ НЕ РОЗЛИВАЄТЬСЯ.

ШАНҐГАЙ (Китай). — Здається, що небезпека більшої катастрофи, яку моглаб спричинити Жовта ріка, прорвавшись у своє старе русло, вже минула. З верхньої та середньої течії ріки приходять відомости, що вода в ріці вже почала опадати. Тепер під загрозою стоять лише простори в нижчій течії ріки та при її гирлі.

Влада робить усі старання, щоби стримати ріку від дальшого виливу та зорганізувати допомогу міліонам людей, котрі потерпіли від повені.

ХОЧУТЬ ОБМЕЖИТИ ЗАСІВ ПШЕНИЦІ.

ЛОНДОН (Анґлія). — Інтернаціональна конференція в справі засіву пшениці рішила звернутися до всіх держав з закликом обмежити дальший засів пшениці в кождій державі, що продукує пшеницю. Коли не буде переведене зменшення засіву, то ціни на пшеницю знову впадуть дуже низько, що принесе дальший занепад хліборобства.

АВСТРІЯ ХОЧЕ ЗБІЛЬШИТИ АРМІЮ.

ВІДЕНЬ (Австрія). — Уряд робить заходи в Римі, Лондоні та в Парижі, щоб Австрії було дозволено збільшити свою армію до 38,000 жовнірів проти 30,000 дозволених Австрії Верзайським миром.

Австрійський уряд ґоворить, що всіх нових 8,000 жовнірів ужиється як жандармів, поставлених на охорону австрійської границі зі сторони Німеччини.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

За оголошення редакція не відповідає.

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

З Канади належить посилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Тел. „Свободи": Mongomery 5-0498. Тел. У. Н. Союза: Montgomery 5-1838.

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

ОДИН КРОК УПЕРЕД

Боротьба за признання робітникам права до організації, котра розгорілася, як тільки уряд почав кампанію за відбудову краю, зробила знов один крок. Йде цим разом про питання представництва робітників у переговорах з підприємцями.

Коли ухвалено закон відбудови краю, здавалося, що це питання вирішив остаточно закон. У 7. параграфі цього закона говориться виразно, що робітникам гарантується право організуватися й збірно, через своїх, ними вибраних представників, укладатися за умови праці. Цей параграф говорить далі, що робітники мають бути вільні від усякого вмішування, обмежень та натиску зі сторони підприємців щодо встановлення робітничих представників. Спеціяльно, не вільно домагатися від робітника, щоби він приступав до компанійної юнії, або не приступав до юнії його власного вибору.

Хоч мова цеї постанови досить виразна, представники підприємців всетаки знайшли в ній деякі виходи. Вони стали пояснити згаданий параграф закона в цей спосіб, що, мовляв, робітників кождого підприємця має представляти тільки організація, яка обіймає лише робітників з тої фабрики. Отже робітничі юнії, до яких належать, як звичайно, робітники ріжних фабрик і підприємств, не мали би права бути заступниками робітників. Право представляти робітників підприємства мала би тільки така організація, яка організує лише робітників такого підприємства, а такою організацією є звичайно компанійна юнія.

За пояснення цеї постанови закона про відбудову краю зчинилася боротьба між представниками робітників і представниками підприємців. Особливо завзяту боротьбу повели підприємці у тих промислах, у яких робітничі організації є слабі, яких робітники не є зунійозовані. Боротьба довела до страйків, з котрих деякі, як страйк майнерів мягкого вугля, не тільки набрали широкого розголосу, але зачіпали пекучо заходи уряду коло відбудови краю, бо програма уряду щодо відбудови краю не може мати успіху, як робітники не будуть працювати.

Супроти цього уряд придумав формулу, яка здіймає з нього відповідальність за способи представництва робітників. Відповідно до цеї формули, робітників має заступати така юнія, яку робітники своїми голосами своєю представницею виберуть. Отже справа тепер спочиває на плечах робітників. Тепер вони своїми голосами в кождому випадку мають показати, кого вони хочуть мати своїми представниками: урядників юнії, залежної від підприємців, чи урядників юнії, залежної від робітників.

Проф. Іван Боберський.

ОБОВЯЗКИ УКРАЇНСЬКИХ ІНТЕЛІҐЕНТІВ В АМЕРИЦІ Й КАНАДІ.

(Реферат на Зїзд Українських Професіоналістів у Шікаго).

Думка, щоб удержатися в економічній рівновазі, забирає майже ввесь час. Це покищо найважніша думка, бо чоловік без сильної економічної підстави тратить силу й повагу в інших людей. Хто економічно не зорганізував себе, не може інших організувати. Нехай зачинає від себе, а щойно потім може забирати голос в організації інших. Однак попри економічну журбу нашого життя ми не повинні тратити з очей умовини, від котрої залежить становище інтелігентів у кождім народі.

Треба дати почин до суспільного думання над способом праці інтелігенції серед українського громадянства в Америці й Канаді. Щоби дійти до якихось вислідів, потрібне є товариство, яке лучить наукові інтелігентні сили до праці. Потрібне наукове товариство Українців в Америці й Канаді, яке буде постійно студіювати відносини і зможе забирати голос в ріжних справах українського громадянства на еміграції.

Таке товариство повинно заохотити інтелігентів дописувати до українських і до англійських часописів. Під цю хвилю можна почислити на пальцях тих інтелігентів, що завдають собі труду написати від часу до часу допис до українського часопису. До англійських часописів ще менше, хоч англійську мову знають.

Таке товариство могло би знайти умовини умової співпраці з науковими кругами Америки й Канади. Таке товариство спонукалоб інтелігентні сили до відчитів в українських і англійських товариствах.

Дописи й відчити мали би відноситися до загальних питань, або до справ з фаху дописувача. Лікар, інжинір, адвокат, духовний, агроном можуть знайти багато питань, які належалоб обговорювати.

Щоби доказати, які питання є цікаві, наведу тут кілька:

(А) Американські справи для українських переселенців:

1. Як мешкати;
2. Як одягатися;
3. Як заховуватися;
4. Як учитися англійської мови;
5. Яку англійську бібліотеку держати в себе;
6. Як щадити;
7. Фарма, чи місто;
8. Як старатися про горожанство;
9. Як виховувати молодь;
10. Як сповнювати свої горожанські обовязки;
11. Що це є селфреспект?
12. Чи знаєте головні закони держави?

(Б) Українські справи для українських переселенців:

1. Коли думати по американськи, а коли по українськи;
2. Як удержувати звязок з Україною;
3. Що треба знати з української минувшини;
4. Як треба дивитись на Українську Рідну Школу;
5. На які українські цілі треба давати датки і як їх посилати;
6. Як провадити українське товариство;
7. Як треба читати наші часописи;
8. Яку бібліотеку повинен мати кождий український дім;
9. Як мається редагувати український часопис в Америці чи Канаді, щоби він виховував читачів до поступу;
10. Як має виглядати календар для українських переселенців в Америці;
11. В котрих справах повинні Українці лучити свої сили, а в котрих справах можуть свої сили ділити.
12. Коли треба зазначувати українське походження.

Через постійне помічування можуть інтелігенти доглянути хиби в українськім життю, й усувати їх. Хто кермує автом, мусить глядіти на цілий механізм авта підчас їзди й усувати зараз помічені недомагання, щоби їзда пішла без перерви, гладко й скоро.

Інтелігенти мають стати авторитетом громадянства й зазначувати свій хосенний вплив на виховання молоді; на способи, як сповнювати свої службові обовязки; на ведення роботи товариства; на розвій економічного добробуту; на співділання і підприємчивість; на редагування часописів; на видання пожиточних підручників. Згадати тут можна потребу правотара, підручника про закони в державі. Цю книжку мають написати правники. Потрібний є гарно уложений господарський порадник. Це робота для агрономів. Відчувається брак підручника про здоровля. Це повинні написати лікарі. Потрібний є добрий календар, котрий не обмежується до розголосу якоїсь одної ґрупи, але обнимає українських переселенців як Українців у новім краю. Це робота вчителів. Конче потрібний є підручник про банки, гроші, заробок, ощадність і обезпечення. Це повинні написати банковці і склепарі.

Інтелігенти постараються, щоб Англійці в Америці могли пізнати в перекладах твори українського письменства. Англійські твори треба би подати в українських перекладах для наших видавництв.

Нема сумніву, що інтелігент повинен подбати про свою економічну незалежність, бо тоді він може числити на повагу й на вплив. Чоловік в Америці, який є постійно в грошевих клопотах, не може числити на те, щоб інші йшли за ним. Провідник має показати, що він є сильний розумом, чесністю, енергією і майном. Потрібні є маєтково незалежні, розумні, чесні й статочні провідники.

Провідник не сміє інших ображати тому, що він є провідником. Провідник у наших часах не є вельможа, не є ватажок, не є самодержець. Це приязний, ввічливий, підприємчивий наш приятель, якого цінимо й любимо за його такт. Бо такт притягає людей, а нетакт відтручує. Провідник працює, але рівночасно заставляє інших до праці й тому успіх не є ділом самого провідника, але спільним ділом всіх учасників. Провідник, котрий усякий успіх приписує собі самому, не розуміє людської душі. Він зражує собі людей. Провідник має так провадити справу, щоб усі охотно йшли за ним.

Розуміється, що провідник мусить бути чесний і цю чесність має доказати на кождім кроці. Він повинен тішитися повним довірям усіх тих, з котрими стрічається і з котрими працює. Інтелігенти повинні на кождім кроці дбати про довіря громадянства. Тут нема ніякого вимку. У провідника є конечна чесність у роботі, в слові і в грошах.

Наша інтелігенція має великі задачі перед собою. Під її проводом повинно би громадянство обмежити суперечки до найконечнішої, головної виміни думок у неясних справах. Громадянство має змагати до економічної співпраці, до самоосвіти, до горожанської поваги, до значіння в державі.

Коли українські переселенці були в Европі, то нарікали на гнет наїздників, на ворожі уряди та несправедливі закони. Але в Америці нема таких жандармів, які арештують нас за пісню або за шапку. Тут нема самовільних старостів, які заказують віча й відчити. Тут нема украïножерних інспекторів, які заказують рідні школи. Нема комісарів, які шлють Українців на шибеницю або на розстріл. У Канаді й Америці є повна свобода.

В Америці й у Канаді можна закладати співдільні досхочу. Можна лучити гроші до ведення фабрик, копалень. Можна основувати торговлі. Ніхто тут торговлі, ні фабрики, ні копальні насильно не закаже. Можна будувати школи. Можна вибудувати й провадити свій університет. Можна основувати читальні й бібліотеки. Можна вибудувати театр і давати в нім відчити, концерти, представлення. Можна навіть у вишиваній сорочці приходити до університету, Можна пильністю, знанням, розумом, тактом доступити найвищих урядів у державі. За океаном можуть Українці пописуватися працею, згодою, майном, знанням. Одначе Українці в Америці поробили собі самі перепони у своїй власній роботі. Інтелігенція має стати мозком, розумом громадянства, як добір народу, і має попровадити свою роботу так, щоби не розбивати своїх власних сил. Однак інтелігенція, щоби цього доконати, мусить злучити перше свої сили, щоби провід був одноцільний і розумний.

Тржич, Югославія.

Джан скочив із стріткари. Впав на землю та набив собі на чолі великого ґудза.

— Маю щастя, — сказав він, — я дістав у спадщині капелюх, що був на мене завеликий. Тепер буде зовсім добрий на мене.

ПРОМОВА Д-РА Л. МИШУГИ В HALL OF SCIENCE.

Спасибіг тобі, американська земле, за те, що дала Українцям змогу заманіфестувати разом з державними народами спільноту людських змагань до світового поступу.

Спасибіг тобі за те, що коли сьогодні нема для українського народу місця на всіх українських землях на дійсний і свобідний Український День — такий Український День знаходить місце ось тут: на вільній і свобідній американській землі. Український нарід дякує тобі, американська земле, й бажає тобі з цілого серця, щоби ти далі розвивалася і працювала, свобідна і обєднана тою великою ідеєю, яка ввійшла в основу американської Декларації Незалежности, а яку так гарно зясував славний Вебстер отими пропамятними словами:

Liberty and Union, now and forever, one and inseparable.

Тому 10 років у Парижі рішенням Ради Амбасадорів дано остаточну згоду на розчетвертування українського народу. Через те в 20 столітті поступу сорок-міліоновий український нарід не має змоги мати у Вашингтоні та в інших столичних містах світа свого державного будинку, з якого повівав би наш синьо-жовтий прапор. Та вже за тих 10 років, що минули від паризького рішення, наш нарід у старім краю і в Америці й у Канаді та на іміграції й по світі так сильно заманіфестував свою культуру й своє змагання до волі, що це заважило на тім, що отсе в десятиліття нашої бездержавности наш український прапор повіває ось тут між прапорами державних народів, як рівний з рівними.

Стверджую, що Українським Павільоном ми хотіли дати тільки маленький зразок української культури. Хотіли виявити не голосну, а правдиво народню, культурну маніфестацію. Тому побудовано цей дім виключно нашими власними трудами й жертвами. Ще українські різьбарі різьбили, це українські малярі малювали і це українські робучі, селянські і робітничі руки вишивали. Тому і ніхто інший, а дух наших славних предків і дух загально-людського поступу промовляють сьогодні до нас, Українців, устами Українського Павільону: Діти українські, що жиєте як ті сироти без власної держави, що розбрилися по світі, якби батька і матері не мали, ні своєї власної хати: тут я стою на американській землі, як символ вашої рідної хати, вашої власної вільної держави. І до свого серця пригортаю вас усіх і всі штучними кордонами роздерті українські землі й заявляю вам:

Памятайте, що як на отій американській землі, де я стою, побідила по великій посвяті, по великих трудах і по завзятій і довгій боротьбі ідея одної соборної й свобідної Америки так, як 20 століття має остатися століттям поступу, то в ньому мусить повстати і друга такасама велика ідея:

Одної соборної й незалежної України.

В. Бузиновський.

БОРОТЬБА ЗА ЖЕЗЛ.

(Історичний нарис).

(2)

Винницький відїхав до Львова адмініструвати львівську епархію. Будучи унівським архимандритом, Винницький без ніякого вибору став по смерти львівського епископа Атанасія Желіборського адміністратором львівського епископства.

Винницькому, котрому так добре ішло, стало рватися. Іменований київським митрополитом, Винницький покинув перемиське епископство. Привілей на перемиське владицтво дістав Юрій Гошовський. Батько вибраного унівським архимандритом Варлаама Шептицького, Андрій, зібрав своїх прихильників між православною шляхтою, вдарив на Унів і здобув його. Полишеного там Винницьким адміністратора прогнав і на архимандрії посадив свого сина.

Король іменував Винницького київським митрополитом, та київської катедри не передав йому. Польський король тої сили не мав, щоби іменованого ним митрополита бодай до Києва приставити. Король іменував Винницького, не питаючи, що про те думають українські козаки; не питаючи думки всіх тих, що мали право митрополита вибирати. Київським митрополитом козацькі полки оголосили білоруського епископа Осипа Тукальського. Винницький не мав стільки шабель, щоби подужати козаків і київську метрополію взяти силою. Винницький був тільки іменованим митрополитом, ніколи дійсним.

Будучи адміністратором осиротілої львівської епархії, Винницький обовязаний був скликати православну шляхту і духовенство, щоби вибрали нового епископа. Та до сего вибору Винницький не хотів допустити, бо не хотів рубати останньої галузи, на якій ще сидів. Перемиське епископство і унівську архимандрію вже тратив, до Києва не пускали його прихильники Тукальського. Винницький хотів задержати той хліб, який давала йому адміністрація львівського епископства. Винницький з вибором волокить і адміністрацію все держить в своїх руках.

Збитка Винницькому зробив король, іменуючи (27. II. 1667) православним епископом у Львові потайного католика, ротмістра Івана Шумлянського. Свою номінацію Шумлянський завдячував протекції коронного гетьмана Собеського, котрому служив. Собеський знав, що як його ротмістр стане православним владикою, то свою епархію переведе на католицизм.

Щоби стати православним епископом, не досить було мати на се універсал, чи привілей короля. Королівська номінація могла би мати силу тільки тоді, коли би королівського номіната ще й вибрали епископом управнені до того, себто шляхта і духовенство. На львівське епископство були два кандидати: королівський і кандидат православних виборців, Евстахій Свистельницький. Гадаючи, що боротьба між обома кандидатами уможливить всякий вибір, Винницький скликав шляхту і духовенство. Інтригував і невтрував так зручно, так покиринив і помотав, що справді вибір ударемнив, відклавши його на пізніше.

Шумлянський знав, що буде мати поміч свояків і тої дрібної православної шляхти, яка була залежна від сильних польських вельмож. Надіявся, що як за собою буде мати хочби лиш подобу вибору, то шаблі прихильників посадять його на епископськім столі. Прихильники Шумлянського зібралися самовільно в Гошівськім монастирі дня 12. квітня 1667. Було там тільки 10 духовних і 32 дрібних шляхтичів. Там зібрані вибрали епископом Шумлянського. Його прихильники зїхалися ще раз дня 15 травня в Сваричеві. Там було 90 шляхтичів, в тім аж 30 самих Жураківських. І тут вибрано Івана Шумлянського. Хоч сей вибір був неважний, ротмістр постригся в черці в крехівськім монастирі і з Івана зробився Йосиф.

Жмінка шляхти, що вибрала Шумлянського, вибір сей вписала в ґродські акти, жалуючися на Винницького, що через труднощі ним роблені вибір епископа не був там, де повинен би бути, себто не в львівській святоюрській катедрі. Далі в документі стоїть:

„Отже ми, маючи вільні права, так вільно, згідно до волі Божої прикладаючися, предкладаємо ЇМп. брата нашого Шумлянського з антецесорів у вірі православній католицькій сина восточної Матери Нашої Церкви сталого".

На письмо до короля про сей вибір король відповів письмом з 20. липня 1667, що Шумлянського вже заіменував львівським епископом.

Щоби Шумлянський, за котрим стояли львівський староста, львівський магістрат і римо-католицька капітула, не міг усадовитися на святоюрській горі, Винницький сильно укріпив, гарматою і військом обсадив катедру і епископську резиденцію.

Королівський привілей і вибір ще не робили епископа. Ще потрібний був такий додаток, як церемонія рукоположення (консекрація) яким православним митрополитом. Се рукоположення митрополит Винницький зарезервував для свого власного кандидата. Бачучи, що адміністрація львівського владицтва не задержить для себе, Винницький перевів вибір Евстахія Свистельницького. Постригаючися в черцві, Свистельницький приняв імя Єремія. Хоч королівський привілей на львівське православне владицтво вже мав Шумлянський, то королівська канцелярія сей, вже проданий товар, ще раз продала і дала привілей також Свистельницькому.

По стороні Свистельницького станули, крім інших, львівські патриції Іван Мазаракі, Григорій Папара і Макс Балабан. Також батько унівського архимандрита, Александер Шептицький, знов помирився з Винницьким і став по стороні Свистельницького. Вони всі зібрали докупи свою збройну челядь і обсадили „волоську" церкву. Магістрат, староста і польська капітула протестували проти сего насильства, та Шумлянському се не помогло. Коли його противники опанували успенську церкву, то рукоположення Шумлянського в краю вже стало неможливе. В сій церкві митрополит Винницький рукоположив Свистельницького.

Шумлянський рішився виїхати за кордон Польщі і просити ласки якого чужого митрополита. Поїхав до Волощини. Православні львівські міщани, провідавши, які Шумлянський має наміри, вислали до Ясів, заки ще Шумлянський туди виїхав, черця, архидіякона Гедеона Струся. Сей Струсь церковним достойникам Волощини і Молдави порозказував, яким то ревним православним є той кандидат на православного епископа. Про Шумлянського Струсь розказував таке:

— Молодий ротмістр Шумлянський залюбився в якійсь богатій польській шляхтяночці і хотів з нею оженитися. Щоби купити собі ласку її батьків, перейшов на римо-католицтво. Се не помогло, і він дістав гарбуза. Щоби купити собі епископство, зобовязався перевести православну епархію на католицтво, вернувся на православя і потайно приняв унію з Римом.

Сам Шумлянський жалувався, що православні міщани у Львові в листах до Волощини описали його як „нехристиянина, перевертня, заїлого ворога християнської віри, чоловіка всякої безбожности і гіршого як сам чорт".

(Кінець буде).

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ.

НАНТІКОК, ПА.

Відчит головного організатора ОДВУ, Т. Свистуна.

Від довшого часу чув я та читав в пресі про поїздку головного організатора ОДВУ, Т. Свистуна, з відчитами на тему **шлях до волі через національну революцію**, та доперва недавно мав нагоду особисто цьому відчитови прислухатися. Слухаючи його, дивувався я дуже, чому є ще така велика частина нашого загалу, яка в порівнанні так мало знає про велику Ідею Українського Націоналізму, котру пропагують Українські Націоналісти в Америці та про котру говорив добр. Свистун в своєму рефераті. Віра у власні народні сили, віра в визволення власними лише силами, в свої народньо-творчі вартости, в велике майбутнє призначення, гордість, а передовсім культ народньої незалежности, суспільного ладу і порядку, отсе непохитні заложення Українського Націоналізму, які в своєму рефераті зясував добр. Свистун. Невжеж наш нарід не бажає кращого завтра для себе? Невжеж він не має амбіції, щоби під кожним оглядом зрівнятись з иншими? Невже у нього нема бажання волі? — Так запитував я себе підчас відчиту, та по нім, а накінець насувалось мені остаточне питання: чомуж наш нарід не держиться цеї святої ідеї, яка, мов цілющий дух, зродилась на землі серед народів, щоби зберегти їх питомі цивілізації, яка зродилась і серед нашого українського народу, щоби вивести його з тьми неволі, збудувати йому державу до розмірів могутности та переробити його з раба на свідому націю? — Одинокою відповіддю було: так, він бажає цього, та не знає, як це осягнути. Велика ще частина нашого народу не перенялась Ідеєю Українського Націоналізму... Чому? — Бо не має нагоди дечого навчитися про неї.

Бо, наприклад, не всюди має нагоду гостити з відчитами добр. Свистун, який словом голосить цю ясну ідею нашого визволення та державного відродження. Бо поїздка його, це лише крапля цілющої води, кинена в море політичного невироблення та несвідомости великої маси нашого громадянства, задурманеного всякими облудними гаслами інтернаціональних, монархістичних та инших ідей.

В цей день в Нантікок перед самим відчитом падав дощ і можна було сподіватися, що ніхто на відчит не явиться. Та перед самим відчитом випогодилося і до салі наспіло споро громадян. На сцену енергійним рухом вийшов добр. Свистун, в однострою ОДВУ, а саля привитала його бурею оплесків. Реферат говорив він з памяти.

Сама реторика добр. Свистуна заслугує на присвячення їй уваги. Чув я добр. Свистуна нараз як бесідника на ріжних вічах, але вічевої його промови ніяк не можна рівнати до випрацюваного і науково обгрунтованого реферату.

Перед собою на сцені мали ми бесідника, якого слова плили з нутра його душі, повні щирости та сили. Речення за реченням, льогічно, з великою силою переконання, з надзвичайно влучною акцентацією голосу, доводив він слушність ідеольогії Українського Націоналізму. Не дивота, що організація ОДВУ, яку він презентує, робить поступ тут в Америці. Коли всі його товариші є такого великого переконання в свою ідею, як він сам, то поступ вони робити мусять.

Почавши від давних часів наших історичних державницьких невдач, невдач наших славних гетьманів, які не вірили всилу та вартість свойого народа, лише в вартість упривілейованих його верств, підходячи до часів перед самою світовою війною, коли нарід наш не думав про якесь підготовання себе до державного діла й тому, дальше, коли наспіли 18-ті роки, він, неприготований, більше душевно ніж фізично, програв та втратив свою державу, — добр. Свистун спинився на теперішних часах, де наша політична ситуація не має рівної собі на світі. Політично-громадянська незгідливість та розбиття, брак енергії та відваги на вияв свойого народнього „я", кволість характерів, зокрема тих старих батьків-провідників, котрі як пекла страхаються всякого виступу проти жорстокої займанницької влади, їх орієнтація на наших відвічних ворогів та очікування спасення від них, а дальше — винищування енергії на самопоборювання себе, замість на поборювання ворогів, це образ страшного морального занепаду нашого народу, образ наших „визвольних змагань", які ведуть наші „реальні" політики.

Щоб отверезити наш нарід з задухи цеї трійливтої атмосфери та кинути його на певний шлях до визволення, — Українські Націоналісти кинули йому гасло: Або волю здобути, або дома не бути! Або вигнати ворога з рідних земель власними силами та збройною боротьбою, або згинути самим, а не гнити вічно в неволі та бути 40-міліоновим кольосом — статуєю рабства. Українська Держава понад все! — понад кляси, партії, понад власне, так дороге кожному з нас життя. Наша сила в нас самих! — З такими словами молоді Українські Націоналісти, що зродились з димів та згарищ останньої великої війни, кинулись між наші маси та почали революціонізувати їх і підготовляти до революційного визвольного зриву, до остаточної розправи з займанцями.

Отсе короткий зміст головної частини реферату добр. Свистуна. Він дальше говорив про завдання його організації ОДВУ, яка є відпорученою частиною Українських Націоналістів на Америку та яка ширить цю ідею, піддержує краєвих бойовиків морально та несе сталу матеріяльну поміч їх революційній боротьбі. ОДВУ, говорив він дальше, має також завданням організувати українську молодь, яка повинна брати чинну участь в процесі відбудови української держави та поновного виховання української народньої душі. Зорганізована в карні ряди, молодь наша може доказати чудес для добра визволення батьківщини.

В часі відчиту глянув я на салю та побачив, як присутні, всі переменені в слух, потакували головою за прелеґентом, а декотрі навіть плакали, коли добр. Свистун говорив про кривди, які терпить наш нарід. І знову цей вид переконав мене, що загал наш бажає йти тим якнайкоротшим шляхом до визволення і держави, який вказує націоналістична ідеольогія, що він душею ввесь з тими, котрі відважно голосять засади цієї здорової ідеї. Видко було, що громадяни наші бажаліб собі слухати якнайбільше таких відчитів, з яких виходять скріплені на дусі та повні надії на краще майбутнє.

По рефераті наступив впис багатьох нових членів до місцевого 7-го відділу ОДВУ, та зібрання збірки від присутних, до якої завзивав місцевий парох, о. Грушецький. Вкінці відспівано національні гимни: „Ще не вмерла" і „Не пора". Потім присутні ще довгий час не виходили з салі та запитували добр. Свистуна про все, що їх цікавило у відношенню до політики Українських Націоналістів.

—о—

ШІКАГО, ІЛЛ.

Тиждень українських святкувань тріюмфально поступає наперед.

Тисячі Українців з цілої Америки й Канади... Гармонійні кольори українських строїв... Рідний спів, музика, мова, танці... Одна велика святочна українська атмосфера... Дійсно, велике українське національне свято, в оточенню великої Світової Виставки.

Українськи Павільон як той улий, а в нім густо-густо непчілок, а нащих гарних дівчат і молодиць — не можна й доступитись! Справді, є над чим віяти тому синьо-жовтому прапорови, що має-має з височини щогол.

Американські репортери пишуть про „Вечір на Україні", бо в тій іншій атмосфері, яку вони знаходять, увійшовши до нашого павільону, навіть Лейк Мішиґен видається їм Чорним морем!

Ще кілька днів, і розлетиться знов, на всі чотири кінці світа, ця славна зграя наших молодців, що тут, як у щасливім сні, переживає гарні, святочні хвилини свого життя. Розлетиться й понесе з собою незабутні спомини про той сон, про ту мрію, яка — дай то Боже милий! — стане колись складовою частиною нашого конкретного життя.

Тепер, у цім Українськім Тижні, показалося, що значить Український Павільон, що значить хочби й часовий чи хвилевий рідний осередок, збірний пункт для нашого розкиданого по світах роду-племени. І не плакати нам, не журитися, коли кошт нашого виступу на Виставі виносить яких 25,000 долярів. Що є 25,000 долярів для нас, коли глянемо, скільки нас є? Кождого року, кождісінького, ми повинні би виступити так, як нині виступаємо у Шікаго, повинні би зробити Український Тиждень... В Шікаго нині, в Ню Йорку завтра, в Дітройті, Клівленді, і т. і., і т. і.

Щойно тоді витворилаcяб дійсна спільність нашого народу, дійсне поле на попис наших мистців і інших багатирів духа.

Ті, що вернуться з Шікаго, скажуть вам самі, як то там було... Скільки-скільки зпоміж них заллялися сльозами радости, увійшовши до павільону!

А ті оплески, яким нема кінця, той настрій великий, святочний... Його не забуде ніхто!

Не забудуть його і Шікаговці, яким припала велика честь бути тут господарями.

Ukrainian Chicago World's Fair Exhibit,
9300 Cottage Grove Ave.,
Chicago, Ill.,

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

МИ САМІ ПРО СЕБЕ.

Є в нас пословиця: де два бються, там третій користає.

Колиб ми знали, скільки то правди в тій пословиці, то може б і ліпше всім нам нині було...

Ця пословиця говорить про одиниці. Але коли ми зрозуміємо її добре, то це саме відноситься і до народу.

А найліпше возьмім за приклад таки самих себе. Мовляв, зачнімо самі від себе.

Колиб ми були не сварилися самі між собою, то і своя держава булаб, нас инші люди поважалиб і замість „Ще не вмерла Україна" ми нині співалиб „Вже жиє наша люба Україна".

А так що ми маємо? Аж чотири України. І всі в неволі. В одній сотки тисяч наших братів вимирають з голоду, в другій десятки тисяч сидить у тюрмах, в третій не позволяють по свому говорити, а в четвертій кажуть по чеськи вчитися.

Тарас Шевченко добре казав, що „як не помудрієте, то вас на чотири части розідруть".

І не помилився.

Сумно.

Сорок-міліоновий нарід у неволі. А подякувати за те все можемо тільки самим собі, що любимо самі себе бити...

Аж смішно споминати. На вічах — браття і сестри. Підемо до церкви — браття і сестри. І навіть на товариських і братських зборах — браття і сестри. А коли прийдеться стати до боротьби проти нашого ворога, то ті любі слова щезнуть, як роса на сонці.

Мудрі. Ще нічого не зачали, а вже в нас сварка. Той по соціялістичному, той по націоналістичному, а инший по такому, що про це диво навіть ніхто в світі не чув.

Бються і сваряться, аж тріски летять!

Вчора браття і сестри — нині вороги по самі вуха.

А кождий має на „серцю" добро „народу" або добро „робітника".

І за такою нашою „мудрістю" маємо аж чотири України.

Ми такою огидною звичкою гордимось, а наші вороги тішаться. Ми думаємо, що як самі себе будемо бити, то й велика користь буде.

Навіть дуже часто самі між собою шепчемо, що „чим більше боротьби, тим більше добра для нашого народу".

Забуваємо на ту нашу історичну пословицю, що „де два бються, там третій користає".

І чи дивота, що нас в Україні називають Москалями, в Польщі Поляками, в Румунії Румунами, а в Словаччині Словаками?

А тут в Америці. Скільки наших „патріотів" кажуть, що вони Русскі, Поляки, Румуни, Словаки...

Инші народи гордяться своєю нацією; ми стидаємося своєї мами і своєї нації.

Цікаво, чи ми коли опамятаємось...

Антін Пашук.

Г. Туркевич.

ЗА ЦІСАРЯ Й ЗА БАТЬКІВЩИНУ -- ЧУЖУ, НЕ СВОЮ.

(Уривок зі споминів італійського фронту з 1916 р.)

(1)

У другій половині липня мчав в напрямі Триденту залізний потяг. Їхав з великим поспіхом на фронт зі запасним баталіоном (Перший Полк Цісарських Стрільців - Тирольців). Потяг гнав зі свистом і шумом поміж скалистими горами, вихиляючись як вуж, поміж дебрами вправо й вліво. Баталіон складався з ріжного віку мужчин, старших і молодих, зі всіх національностей, які входили в тодішню австрійську державу.

На небосклоні не можна було запримітити найменшої хмари. Сонічко пражило, гейби хотіло запалити вагони. В потягу витворилась страшна задуха. Прямо годі було віддихати. Кождий пхався до широких дверей, щоби втягнути грудьми свіжого воздуху. Військо було в звичайних товарових вагонах, та не всі могли користати зі свіжого воздуху й з гарного краєвиду. Зі скал звисали великі камені. Гори пусті, ріжних кольорів, перемінялись, мигаючи перед очима. Краплини стікаючої зі скал води витворювали малі струмочки.

Стрільців, що їхали перший раз на фронт, огортав страх від скалистих гір. Насувались питання, як буде можна на таких горах провадити бій. Старші стрільці, котрі другий, або третій раз відїздили на фронт, хотячи розрадити журу своїм приятелям, пояснювали, що не так страшно, як в очах виглядає. Та не багато помагала їх розрада. Можна було зауважити на обличах сум і страх, що в цих горах прийдеться спочити на віки.

Друга частина стрільців посідала під стінами вагону й ліниво дрімаючи, дожидали кінця їзди, бо кождому надоїла страшна спрага. Над вечером потяг став на призначеному місці. Була це рівнина між горами. Кілька хатинок італійського стилю і якась маленька торговля, в котрій, як опісля показалось, не можна було нічого купити крім тютюну й цигареток.

Баталіон дістав приказ: Збірка! У вагонах заметушилось. За кілька хвилин баталіон був готовий, уставлений в двійки. На команду кріси зложено в пераміди і дано відпочинок, з цим застереженням, що ніхто не сміє відходити дальше як пару кроків кругом. Це було найбільшим ударом для нас, бо кождий мав велику спрагу і хотів змочити уста, а тут, як на збитки, у віддалі яких двацять кроків за дорогою, на другій стороні, була студня, вода витрискувала вгору чотирома цівками, і приманчивими струями тягнула очи кождого спрагненого до себе. В роті ще гірше палило, а язик став неначе шевське копито. Густі клубки диму з цигареток і люльок показались над головами вояків, немовби загорілося сіно. Стрільці почули на душі тайне невдоволення, а деякі напів голосом, в ріжних мовах, висловлювались: „Аж тепер прийде нам конець між тими страшними горами. От попали в пекло!"

Прислухуючись цим словам, я звертав увагу нашим Українцям, щоби видержували терпеливо все лихо, яке приключиться. Треба чекати часу, бо за ширення построху можна попасти під полевий суд.

Були поголоски про зелені кадри, котрі організувались з утікачів-вояків, скриваючись в лісах в нутрі Австрії.

Сонце скрилось до заходу за вершинами високих гір, довгі тіни вояків, поволи щезали на рівнині. Мене обмотали кругом спогади з цього фронту, до котрого я знов їду, вилизавшися з ран. Вертаюсь назад проливати кров за найяснішого цісаря, за не свою, а чужу державу. Прийшли спогади з моїх дитинячих літ, коли я остався сиротою і нераз стягав ремінець з голоду. Тоді найясніший цісар знав мене, і нікого з Тирольців Сходу. Мої думки гнали в рідну Галичину. Виринуло невдоволення, чому я родився не рік пізніше і не мав змоги стати в ряди Українських Січових Стрільців.

Борючися з власними думками, я не замітив, що настав сумерк. Гори глухо клекочуть від гарматних стрілів. Хмари немовби по великій зливі покотились в простори. Поверх тисячу Стрільців дажидають уста змочити водою вже більш двох годин.

Нараз продирається до мого уха команда: „Фергатерунг!" (Збірка!). Відтак: „Менаж голен! (Обід!). Зриваючись на рівні ноги до збірки, сотня за сотнею пустились гусаком по вечеру. Вечеря складалась з т. з. „офіцирського цвібаку" й зупи. Цвібак, це сушений хліб, величини доменів до гри, в смаку щось в роді звичайних крекерсів. Зупа — це була вода з лоєм і припаленою мукою. Кождий стрілець дістав від 8 до 10 кусників цвібаку і цеї зупи і трохи підкріпився. Потім дозволено й води напитись до схочу так, що кождому живіт став надутий немовби ковальський міх.

Баталіон рушив в похід до боєвої лінії. Зараз при початках походу можна було пізнати, що буде мучеющий марш. Тишина дальше держалася вперто, а дорога була устелена гейби цементом зі стертого каміння. Від ріжних тягарових транспортів, гармат і переходу війська каміння перемінилось в пекучий порох. По кільканацятьох кільометрах маршу зачали вгинатись ноги під колінами, від тягару військових річей. Відливий порох зносився туманом вгору. Військо почало розтягатись по дорозі, бо порох прямо не давав віддихати, душив за горло. Кождий сотник старався держати сотню разом, але втома вояків перемагала приказ. Піт заливав облича, ціле тіло стало мов у паровім кітлі, а порох чіпався убрання й перемінювався в болото, додаючи більше тягару. З ніг від коліна треба було час від часу стягати болото руками.

Почався розходити стогін людей. Військові причандали, що висіли по боках у кождого, видавали лопкання. Здавалося, що худобу пущено в ліс з привязаними дошками.

Старшина почала давати короткі відпочинки, але з цього відпочинку користала майже лише перша сотня, бо військо порозтягалось по дорозі і, заки пройшов голос відпочинку, то лише на це, що ледви сів, набравши ще більше пороху на мокре від поту одіння, тай далі на приказ в похід, щоби на час приближитись на фронт.

По цілонічнім марші, залишились по дорозі коло 80 обезсилених людей.

На небосклоні показалися ранні зорі. Погідні хмарки почали розтягатись, дістаючи срібний кольор від надходячого дня. Гори, віддавали од на другій густіше гудіння гарматних стрілів. Це був знак, що ми приближаємося до боєвої лінії.

Сильні гарматні стріли вражали своїми гуками й свистами свіжих стрільців, котрі йшли на фронт вперше. Одні здригались на свист гудіння набоїв. Деякі лапалися за голову руками, гейби хотіли схоронитись від каліцтва. Чим ближче, тим рев кріпшав. Старші стрільці почули незабутній воздух, запах трупа, змішаний з запахом крови, спалениин, стрільного пороху і убивчих ґазів.

Нараз в першій сотні на переді почалась метушня, а відтак кілька стрілів. Що це? Чи вже фронт? Ні, — це вояки кинулись до води, котру надибали по дорозі, і без дозволу старшини почали пити. Старшина віддала кілька стрілів на пострах вгору, щоби здержати від непослуху.

Відтак дано приказ, що хто відважиться пити воду без дозволу, буде на місці застрілений. Річ зрозуміла, що коли би дано дозвіл пити воду, то певно половина війська булаб залишилася на дорозі.

По якім півгодиннім марші, ми вийшли вже на вищі гори. Можна вже було бачити нічні рефлектори, якими освітлюють себе оба противники, шукаючи за рухом війська.

Наш баталіон одержав приказ: „Айнцель абфален — цванціг шріте абштанд!" — Це є: похід по одному, притім один стрілець від другого двайцять кроків. Кождий старався йти якнайтихіше, щоби не зрадитись, бо ворог на все чуйний. Тим більше серед свіжих вояків, що підходять на фронт, легко ворогови зробити паніку в підході. Військо переходило небезпечною дорогою, бо іншої не було. Командант баталіону поспішав під фронт, щоби натрафити на початок дня, бо тоді нічні рефлектори гублять світло від перемоги дня, і не можна так докладно прозріти руху війська. Помимо нашої обережности баталіон був таки обстрілюваний ворогом. Було кількох ранених, а трох убитих, між ними Антін Семаш, з Дрогобича, Галичина.

Небезпечна дорога була якмилю довга. Продершись через гарматний вогонь, баталіон увійшов між гори. Дорога була немовби в кориті і дуже крута. По короткому ході ми одержали відпочинок, відтак пустились чвірками в дальший похід, де на призначеному місці мали одержати снідання.

Нараз дано приказ: „Стати!" Старшина почала глядіти далековидами вгору. Решта вояків приглядались. Ми запримітили дві ворожі аероплани, кружляючі вгорі над нами.

(Далі буде).

PRESS REPORTS ON UKRAINE AND UKRAINIANS.

CHICAGO, ILL.

NIGHT IN THE UKRAINE FEATURED AT THE FAIR.

By John Drury.

Girls in embroidered peasant costumes and men in Cossack uniforms are dancing the famed Ukrainian "sitting down" dance in quick tempo. The wooden boards of the rustic stage resound hollowly with the thud of Cossack boots. A native orchestra plays furiously with violins, a piano, a drum and a tambourine. Diners sit at tables under the August stars and sip borsch or drink beer. To the east lies a ghostly gray fringe of rocks, against which the surf of an inland sea beats a slow rhythm.

This is, in effect, a night in the Ukraine.

It is difficult to realize that you are only in the Ukrainian pavilion at the world's fair in Chicago, thousands of miles away from eastern Europe.

Steeple Light Is Signal.

A light in the church-like steeple of the tavern shows that festivities are under way in the courtyard. A young Cossack and a young farmer appear on the stage carrying the American and Ukrainian flags. The Ukrainian anthem, which begins with the words "Ukraine is not yet dead," is played by the orchestra and the audience stands and sings. Then the "Star Spangled Banner" is played and again the audience joins in the chorus.

A blond master of ceremonies takes charge. The musicians strike up and three young men and three girls dance against a backdrop of woodland scenery. The men wear red, green and blue silk pantaloons, with black boots and white embroidered blouses. The girls are dressed in black velvet coats, red silk dresses and wear crowns of gay flowers, with varicolored ribbons hanging from the crowns.

Bive Real Folk Dance.

"This is a real folk dance and it is almost as old as the Ukrainian steppes," explains Vladimir Stepankowsky, an official at the Ukrainian pavilion. "You notice that the girls never do that step you call the 'sitting down' step. The women have never done it in the Ukraine. It is strictly a male step."

Mr. Stepankowsky goes on to explain that the Ukrainians have been noted down the ages for their dancing and singing. "Although we have had a hard struggle and our Cossacks have had to fight for our rights over a period of many generations," he explains, "yet we have managed to enjoy ourselves and to create our own folk dances and folk songs. Our dances and songs have never been improved by the culture of cities and world capitals and so they remain as simple and quaint as they were in the dim beginnings of Ukrainian history."

The varied and colorful carnival taking place befor your eyes illustrates Mr. Stepankowsky's remarks.

Talent is given free.

"Our program is staged each evening from 6 to 7 o'clock and from 9 to 10 o'clock," explains Mr. Stepankowsky. "The entertainers offer their talent free. They are young Chicago people and they are glad to do their share toward interesting Americans in the homeland of their parents. As the Ukrainian pavilion is a nonprofit organization and as it cost a lot of money to operate, we are therefore unable to pay the entertainers."

This is Ukrainian week at the world's fair and many Americans of Ukrainian descent are in nightly attendance at the show. Not the least of whom you might observe at a table is Alexander Archipenko, a noted American sculptor of Ukrainian birth.

(The Chicago Daily News, Wednesday, August 16, 1933).

ВСТУПАЙТЕ В СІЧОВЕ СТРІЛЕЦТВО!

В Січове Стрілецтво
Вступайте всі враз:
Вітчина нас кличе,
Настав слушний час.
Спішім заповняти
Прорідлі ряди,
Здобувати слави,
Волі й свободи.
З завзяттям у серці,
Із вогнем в очах,
З крісом через плечі,
З сміхом на устах.
За всі наші права
Не жаль і вмирати,
За свободу й волю
І життя віддати!
Іти нам не кажуть;
Самі ми ідем,
Бо всі ми громадно,
Всі пімсти жаждем.
Пімсти за знущання,
За святу руїну,
За знищену нашу
Любу Україну.
За сором сестер всіх,
Зневагу мамів,
За смерть неповинну
Всіх наших братів.
За здобутки наші
У поті чола,
За святощі наші,
За наші права.
Хоч много з нас впало
І много впаде,
З охотою много
Сміло в бій іде.
На зрошеній кровю,
На нашій землиці
Борці виростають,
Мов в полі травиця.
Не будем вже зватись
Відтепер рабами;
Сильною рукою
Пірвемо кайдани!
Скинемо із себе
Лютий ляцький гнет:
Двигнеться Вкраїна
І піде вперед!

В. Футулуйчук.

В ІТАЛІЇ З ВИНА ВАРИТИМУТЬ ПИВО.

Римські часописи повідомляють, що в Італії почали виробляти пиво зі соку винограду. Це спроба, як між иншим побороти крізу. Італія вже здавна терпить на значну надподукцію вина, а не має де збути його. Крім того продавці вина нарікають, що молоде італійське покоління все більше дає першенство пиву, а про вино зовсім не дбає. Звичай пити пиво поширюється теж серед старшого покоління, а наслідком того паде домашне зужиткування вина, а зростає консумція пива. При неможливости вивозу вина рівняється це катастрофі італійського виноградства.

Професор хемії Манці в Конеліяно (в провінції Тревізо) придумав тепер новий спосіб вихісновування винограду. Цим способом мають порішити це господарське питання та зарадити зростаючому попитови на пиво в Італії. Згаданому вченому, як кажуть, вдалося виробити з виноградного соку зовсім новий рід пива. Винахідник каже, що щодо смаку та скількости алкоголю годі його нове пиво розріжнити від пива з хмелю та солоду. Новий спосіб виробу, що досі був тайною винахідника, вже опатентували в Італії. По словам винахідника це нове пиво є вислідом безчисленних спроб. При спробах прослідили найріжніші можливости вихісновування винограду, а також ріжні сирівці, з яких далося варити пиво. Довгі спроби наприклад робили з рижом, але не вдалося з нього зварити навіть менше добре пиво, а не було би лише горівкуватим араком. Теперішне виноградне пиво, мовляв, таке лагідне, що треба сподіватися, що вкінці будуть його вивозити також із Італії за границю.

Дм. Захарчук.

ЛІТНЯ НІЧ.

Очеретами колише
Пливуча річка лінива,
Місяць сходить вище, вище,
Літня нічка мрійлива.

Срібним серпанком убрались
Гори, ліси, долини,
В лісах мумом озвались
Ще зелені соснини.

З ярів вітрець заносить
Запах трав, ріжних цвітів,
Блестять перлами роси.
Ох, як миленько в літі!

В літню нічку мрійливу,
Як в сні все спочиває,
І снить долю щасливу,
А кому — я не знаю.

— Ти радився конзілія трох лікарів-спеціялістів. А чи бодай вони принципіяльно погоджувалися?

— В одній справі. Кождий взяв по двацять пять долярів.

СТРАШНИЙ ТАРЗАН.

(26)

Тарзан і Таден бачили, як по освіченій місяцем скелі почав драпатися вгору Омат. „Як це він так лізе догори?" — запитав Тарзан. „Я не бачу там ні сходів ні драбини". Таден пояснив: „Тобі не видно звідси. В скелі є понатикані спеціяльні чопи з дерева й по них лізе Омат. Ти теж міг би лізти так гарно як він, якби ти мав хвіст. Без хвоста вилізти туди не можливо, бо нема чим притримуватися", закінчив свої інформації Таден.

Тарзан і Таден бачили знизу, як Омат майже дібрався до входу в печеру Панатлі, коли нижче нього, з иншої печері, висунулася голова якогось хвостатого мешканця печері. Скоро вони побачили, що той мешканець почав також дряпатися догори слідами Омата. Тарзан і Таден зрозуміли, що тепер Омат є в небезпеці. Тому вони, не кажучи ні слова один другому, швиденько подалися в напрямі до скелі, в якій були видовбані дірки-сходи до печер.

Таден швидко подався по скелі догори. Тарзан схопився руками за нижчі чопи й на руках підводився все вище, поки ногами вперся в перший ряд чопів. Тепер він подряпався скорше й лекше, але він не міг дігнати Тадена, якому багато пособляв хвіст. Тепер Тарзан думав, як йому в пригоді став би хвіст. Хвостатий, який гнався за Оматом, побачив, що його хочуть зловити. Він прискорив своє драпання, але Таден здогнав його.

Тоді хвостатий Ваздон спинився. Приклавши руку до уст, він почав гукати, видаючи пронизливі звуки, які відбивалося в горах голосною луною. Скоро почулись у відповідь на цей крик і ґвалт сотки голосів. Один за одним Ваздони звлялися при виходах з печер. Небавом уся скеля вкрилася їх головами, що визирали з кождої печері. Той, що кричав на ґвалт, уже досяг входу в печеру Панатлі й тут на вході до печері він спинився, готовий битися.